

PREVENTIVNA ULOGA POLICIJE U SUZBIJANJU KRIMINALITETA - IZAZOVI I MOGUĆNOSTI

Sadmir Karović

Pravni fakultet, Univerzitet u Travniku
Državna agencija za istrage i zaštitu, BIH
karovic.s@hotmail.com

Dženis Šaćirović

Departman za pravne nauke, Univerzitet u Novom Pazaru
dzenis.sacirovic@uninp.edu.rs

Abstract

U ovom radu autori su posebnu pažnju usmjerili na preventivnu ulogu policije na planu suzbijanja kriminaliteta. Policija, odnosno ovlaštena službena lica imaju izuzetno važnu otkrivačku, istražnu i dokaznu ulogu u krivičnom postupku Bosne i Hercegovine, od koje zavise i ukupni rezultati rada krivičnog pravosuđa u vezi energične i efikasne borbe protiv kriminaliteta, a posebno specifičnih oblika organiziranog kriminaliteta. Primarna obaveza ili funkcija policije, odnosno ovlaštenih službenih lica je otkrivanje postojanja krivičnih djela kao neophodan uvjet za utvrđivanje dokaznog standarda osnova sumnje kao i pokretanje i sprovođenje istrage od strane tužioca. Policija je po prirodi poslova i zadataka iz nadležnosti, prva u realnoj mogućnosti da prikupi inicijalna saznanja koja se odnose na postojanje određenog krivičnog djela iz čega proizilazi da je otkrivanje krivičnih djela (otkrivačka funkcija) njena primarna ili glavna djelatnost. Demokratizacijom i humanizacijom društva, policija se pojavljuje kao izuzetno važan preventivni faktor u kontekstu obezbjeđenja bezbjednog okruženja i prevencije kriminaliteta, ali i drugih sociopataloških pojava u društvu.

Keywords: *Policija, ovlaštena službena lica, prevencija kriminaliteta, krivično djelo.*

PREVENTIVE ROLE OF THE POLICE IN COMBATING CRIME - CHALLENGES AND OPPORTUNITIES

Abstract

In this paper, the authors give a special attention to the preventive role of the police in the field of crime prevention. The police, i.e., the authorized officials have an extremely important detective, investigative and evidential role in the criminal procedure of Bosnia and Herzegovina, on which the overall results of the criminal justice system in connection with energetic and efficient fight against crime, especially specific forms of organized crime depend. The primary obligation or function of the police, i.e., the authorized officials is to detect the existence of criminal offenses as a necessary condition for determining the standard of proof of the basis of suspicion, as well as to initiate and conduct an investigation by the prosecutor. By the nature of its tasks and responsibilities, the police are the first in the real possibility to collect initial information related to the existence of a certain criminal offense, which means that the detection of criminal offenses (detection function) is its primary or main activity. With the democratization and humanization of the society, the police appear as an extremely important preventive factor in the context of providing a safe environment and crime prevention, but also other socio-pathological phenomena in society.

Ključne reči: Police, authorized officials, crime prevention, crime.

OTKRIVAČKA FUNKCIJA POLICIJE U SAVREMENIM USLOVIMA - IZAZOVI I MOGUĆNOSTI

Postoji suglasnost da je sprječavanje i otkrivanje kriminaliteta primarna ili osnovna djelatnost policije, iako to nije jedina funkcija, odnosno djelatnost policije, posebno uzimajući u obzir da je zakonodavac reformom krivičnog procesnog zakonodavstva u Bosni i Hercegovini iz 2003. godine¹ propisao veoma značajnu ulogu policije u istrazi na planu prikupljanja dokaza, odnosno, sprovođenja općih dokaznih radnji i posebnih istražnih radnji. Jedan od sporednih, no sa stajališta vođenja postupka, posebno u njegovom prethodnom dijelu, odnosno istrazi, slobodno možemo kazati esencijalnih subjekata krivičnog postupka u Bosni i Hercegovini jesu i ovlaštene službene osobe (Halilović, 2019:123). Provedbeni ili izvršni segment realizacije općih dokaznih radnji i posebnih istražnih radnji je povjeren na izvršenje, odnosno praktičnu realizaciju ovlaštenim službenim licima, pod nadzorom postupajućeg, odnosno nadležnog tužioca. Uvažavajući veoma važnu ulogu policije u vezi sprovođenja istražnih i dokaznih aktivnosti u istrazi, ali i dinamiku poslova i zadataka koji se prije svega odnose na realiziranje zahtjeva i naredbi tužilaštva i suda postavlja se pitanje da li ta prezaletost znatno utječe na slabiju otkrivačku funkciju policije. Odgovor na ovo pitanje je potvrđan, što znači da policija praktično zbog (pre)zauzetosti, obima i složenosti istražnih i dokaznih aktivnosti u istrazi, nema dovoljno vremena da se posvijeti svojim izvornim ili redovnim poslovima i zadacima, a to je sprječavanje i otkrivanje kriminaliteta. Devet zlatnih pitanja kriminalistike obuhvaćaju kako objektivnu, tako i subjektivnu stranu krivičnog djela (Šaćirović, 2021:30). Ovlaštena službena lica objektivno nemaju mogućnost da potrebnu pažnju, vrijeme i svoje aktivnosti prilagode otkrivačkim potrebama u vezi prikupljanja inicijalnih ili početnih saznanja koja ukazuju na postojanje određenog krivičnog djela.

Pokretanje i sprovođenje istrage od strane nadležnog tužioca zavisi upravo od prikupljenih inicijalnih ili početnih saznanja koja ukazuju na postojanje dokaznog standarda osnovi sumnje da je izvršeno određeno krivično djelo. Stupanjem na snagu važećih Zakona o krivičnom postupku iz 2003. godine na svim nivoima u Bosni i Hercegovini, zakonodavac je u vezi pokretanja i sprovođenja istrage propisao niži stepen sumnje nego što je to bilo propisano ranije, važećim sudskim modelom

¹ Uvažavajući veoma kompleksnu ustavnopravnu strukturu Bosne i Hercegovine (državni nivo, entitetski nivo – Federacija Bosne i Hercegovine i Republika Srpska, Brčko Distrikt Bosne i Hercegovine), na sva četiri nivo vlasti su usvojeni zakoni o krivičnom postupku: Zakon o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine - Službeni glasnik Bosne i Hercegovine, br. 3/03, 32/03, 36/03, 26/04, 63/04, 13/05, 48/5, 46/06,76/06, 29/07, 32/07, 53/07,76/07,15/08, 58/08, 12/09, 16/09, 93/09, 72/13 i 65/18; Zakon o krivičnom postupku Republike Srpske - Službeni glasnik Republike Srpske br. 53/12, 91/17 i 66//18; Zakon o krivičnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine - Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine br. 35/03, 56/03-ispr., 78/04, 28/05, 55/06, 27/07, 53/07, 9/09, 12/10, 8/13, 59/14 i 74/20; Zakon o krivičnom postupku Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine - Službeni glasnik Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine br. 10/03, 48/04, 06/05, 12/07, 14/07, 21/07, 27/14 i 3/19.

istrage. Kao što je poznato, u ranijem sudskom modelu istrage koji je bio prisutan odnosno važeći u krivičnom procesnom zakonodavstvu Bosne i Hercegovine do 2003. godine za pokretanje i sprovođenje istrage je bilo potrebno zadovoljiti viši stepen sumnje, odnosno dokazni standard - osnovanu sumnju.

Međutim, kada razmatramo ulogu i važnost policije, odnosno ovlaštenih službenih lica, prva asocijacija se odnosi na sprječavanje i otkrivanje krivičnih djela cijeneći prirodu, vrstu i izvorne nadležnosti policije koja svojim prisustvom na terenu prije svega ima preventivnu komponentu. Ona su dužna da samostalno i aktivno rade na pravovremenom saznavanju za krivične događaje, odnosno krivična djela i njihove izvršioce (otkrivanje *ad rem ad personam*) (N. Simović, V. Simović i M. Govedarica, 2021:21). Ovlaštena službena lica obavljajući svoje redovne poslove i zadatke iz nadležnosti na planu sprječavanja i otkrivanja kriminaliteta, održavanja javnog reda i mira, kontrole saobraćaja ali i sprovođenja nekih drugi aktivnosti na terenu imaju realnu mogućnost da prepoznaju određena rizična ponašanja od strane pojedinaca te neposredno prepoznaju ili identifikuju postojanje određenog prekršaja ili krivičnog djela. Također, djelovanje policije nije moguće promatrati izdvojeno u odnosu na djelovanje i međuagencijsku partnersku saradnju sa drugim subjektima, odnosno agencijama i organima za sprovođenje zakona. Proaktivan koncept rada policije u savremenim demokratskim uslovima podrazumijeva ili tačnije obavezuju veoma blisku saradnju policije sa drugim subjektima, organima, agencijama za sprovođenje zakona ali i svim građanima kao partnerima koji imaju veoma važnu preventivnu uogu u vezi blagovremenog prijavljivanja postojanja krivičnih djela. Uspješno otkrivanje postojanja krivičnih djela je nemoguće u današnjim specifičnim uvjetima promatrati bez suradnje i partnerskog odnosa policije sa građanima kao aktivnim sudionicima svih društvenih procesa koji čine našu svakodnevnicu.

U tom smislu, ne smijemo zaboraviti navesti kompleksnu ustavnopravnu strukturu države Bosne i Hercegovine koja neposredno determinira organizaciju i sistem funkcioniranja policije. Polazeći da „rascjepljenos“ policijskog sistema u Bosni i Hercegovini koja proizilazi iz postojeće kompleksne ustavnopravne strukture države, policijska suradnja na svim nivoima se nameće kao neminovnost, odnosno imperativ u vezi blagovremenog, efikasnog i zakonitog postupanja policije ali i svih drugih subjekata na planu otkrivanja i dokazivanja krivičnih djela. Kriminalitet kao složen pravni i društveni fenomen u suvremenim uvjetima zahtjeva adekvatne i srazmjerne institucionalne odgovore i rješenja koji se odnose na otkrivanje i dokazivanje krivičnih djela gdje policija ima prvorazrednu ulogu i značaj.

U razvijenim zemljama svijeta se krajem osamdesetih i početkom devedesetih godina dvadesetog vijeka, počinju primjenjivati novi pristupi u organizaciji kriminalističke djelatnosti u cilju efikasnijeg suprotstavljanja pojavi suvremenih odlika kriminalnog ispoljavanja. Novi uvjeti nastanka i razvoja kriminaliteta su počeli zahtjevati i nove pristupe u njegovom sprječavanju i suzbijanju; postavljanje novih strateških ciljeva i oblika organizacije; uvođenja novih i efikasnijih metoda djelovanja; i redefiniciranje policijske uloge u društvu (Dž. Šaćirović i H. Brulić, 2018:130).

STRUČNA OSPOSOBLJENOST OVLAŠTENIH SLUŽBENIH LICA KAO PRETPOSTAVKA EFIKASNOSTI

Usvajanjem i prihvatanjem tužilačko – policijskog koncepta u krivičnom procesnom zakonodavstvu Bosne i Hercegovine², te proširenjem kataloga zakonom propisanih ovlaštenja policije, odnosno ovlaštenih službenih lica u vezi blagovremenog otkrivanja, istraživanja i dokazivanja postojanja krivičnih djela, ispoljila se i znatno veća opravdanost i svrsishodnost stručnog kontinuiranog usavršavanja tj. edukacije ovlaštenih službenih lica. Za razliku od Bosne i Hercegovine, gdje postoji jedinstvena tužilačka istraga, u susjednoj Srbiji postoji predistražni postupak koji prethodi istrazi. Komparacije radi, u susjednoj Srbiji predistražni postupak je prvi procesni stadijum, koji prethodi formalnoj istrazi javnog tužioca (Z.Stojanović, M. Škulić, V., 2018:223.). Zadatak predistražnog postupka jeste da rasvijetli krivični događaj do stepena sumnje koji omogućava donošenje adekvatne odluke o pokretanju ili nepokretanju krivičnog postupka (Bejatović, 2019:374). Ostvarenje svakog krivičnog djela nužno povređuje ili ugrožava neku pravom zaštićenu vrijednost (Vuković, 2021:2).

Pojavni oblici i trendovi kriminaliteta, naročito onih sa težom posljedicom kako za pojedinca tako i za cjelokupno društvo, zahtjevaju efikasnu reakciju policije i pravosuđa (Šaćirović, 2018:100). Suvremeni fenomenološki oblici kriminaliteta po svojoj kompleksnosti zahtjevaju adekvatnu stručnu osposobljenost ovlaštenih službenih lica koja podrazumijeva poznavanje određenih vještina i znanja iz različitih oblasti, kako bi bili u mogućnosti da blagovremeno prepoznaju i otkriju određena ponašanja koja su inkriminirana zakonom, odnosno propisana kao krivična djela. Kriminalisti, također, trebaju stalno imati u vidu da njihova osobna efektivna stanja znatno utječu na njihove procjene (Modly, 1999:38). U suvremenim uvjetima posebnu pažnju naučne i stručne javnosti zavrjeđuju specifični oblici organiziranog kriminaliteta i korupcije. Različiti fenomenološki oblici i modaliteti ispoljavanja krivičnih djela iz oblasti trgovine ljudima, visokotehnološkog kriminaliteta, ilegalne trgovine opojnom drogom, oružjem, terorizam, finansijskog i privrednog kriminaliteta i drugih specifičnih oblika kriminaliteta po svojoj prirodi, načinu operacionaliziranja kriminalnih aktivnosti i ciljeva, destruktivnom djelovanju i drugim specifičnostima zahtjevaju od ovlaštenih službenih lica poznavanje krivičnog materijalnog i procesnog prava, kriminalistike kao i drugih nauka iz krivičnog pravne naučne oblasti (viktinologija, kriminologija, politika suzbijanja kriminaliteta, prevencija kriminaliteta i dr.). Posljedice ispoljavanja naprijed navedenih određenih krivičnih djela nisu tako uočljive i prepoznatljive, tako da ovlaštena službena lica moraju biti educirana, kako da u određenim situacijama prepoznaju i identificiraju određena ponašanja koja ukazuju na postojanje određenog krivičnog djela npr. kako prepoznati žrtvu trgovine ljudima, krijumčarenja i dr. Kada su u pitanju krivična djela iz oblasti trgovine ljudima neophodno je naglasiti da se žrtve ovih krivičnih djela

² Detaljnije vidjeti: Sadmir Karović, Tužilački koncept istrage u krivičnoprocesnom zakonodavstvu Bosne i Hercegovine, Zbornik radova Fakulteta pravnih nauka broj 4, Sveučilište/Univerzitet Vitez, 2013, str.161-175.

prisiljavaju da izvršavaju različita krivična djela (imovinski delikti, ilegalna trgovina opojnom drogom i dr.), tako da se ista osoba pojavljuje u dvije različite uloge. Ovlaštena službena lica moraju u svakoj situaciji prepoznati određene indikatore ili pokazatelje koji ukazuju na različite oblike eksploatacije (seksualna, radna i drugi oblici eksploatacije), posebno kada se radi o maloljetnicima, odnosno djeci koja su uslijed teške i neizvjesne ekonomske situacije sve češće žrtve trgovine ljudima. Također, prisilne i ekonomske demografske promjene, neizvjesna ekonomska situacija (nezaposlenost, siromaštvo i dr.), psihološko stanje beznađa, socijalna, pravna i druga nesigurnost kao neki od etioloških faktora neposredno ili posredno utječu na mogućnost zloupotrebe ljudskih prava i sloboda pojedinaca, uključujući i maloljetnike, odnosno djecu.

U kontekstu suvremenih izazova na planu blagovremenog i efikasnog otkrivanja ali i dokazivanja krivičnih djela, neophodno je naglasiti i specifične oblike visokotehnološkog kriminaliteta koji je po svojoj prirodi, načinu ispoljavanja i drugim specifičnostima, od ovlaštenih službenih lica, pored znanja iz krivičnopravne naučne oblasti, zahtijevaju i poznavanje informacionih i komunikacionih tehnologija. Također, visokotehnološki kriminalitet je neposredno povezan i uslovljen i sa drugim oblicima kriminaliteta, tako da služi i kao platforma za operacionaliziranje drugih krivičnih djela. Svaka tehnološka inovacija može biti zloupotrijebljena, pa i u kriminalne svrhe (Pisarić, 2019:18). Zloupotreba različitih informacionih i komunikacionih tehnologija (posebno internet), omogućava jednostavniju, brže i efikasnije operacionaliziranje kriminalnih aktivnosti i realizaciju kriminalnih ciljeva. Izuzetno je kompleksno i zahtjevno blagovremeno otkriti krivična djela iz oblasti visokotehnološkog kriminaliteta. Zloupotreba prava djece veoma često se operacionalizira putem zloupotrebe interneta i različitih društvenih aplikacija (mreža), tako da se putem kreiranja lažnih profila uspostavljaju i ostvaruju kontakti sa djecom u cilju njihove eksploatacije i zloupotrebe njihovih prava (vrbovanje žrtvi trgovinom ljudima, pedofilija, pornografski sadržaji i dr.). Zloupotreba informacionih i komunikacionih tehnologija je povezana i sa krivičnim djelima terorizma, cijeneći da su ove tehnologije pogodne za širenje i promociju destruktivnih ideja i ciljeva (nasilje, agresivnost i dr.), vrbovanje mladih, ali i za određen oblike edukacije usmjerene na operacionaliziranje kriminalnih ciljeva (npr. kako napraviti i aktivirati eksplozivnu napravu i dr.). Također, visokotehnoški kriminalitet je povezan i sa krivičnim djelima iz oblasti zloupotrebe opojnih droga, tako da se zloupotrebom informacionih i komunikacionih tehnologija vrši ilegalna prodaja i distribucija opojne droge.

Određeni teški oblici kriminaliteta stavljaju danas na probu i iskušenje čitavo krivično pravosuđe, pa i društvo u cjelini (Z. Stojanović, D. Kolarić, 2020:13). Uvažavajući naprijed navedeno, pred ovlaštena službena lica se postavlja izuzetno važan ali i kompleksan zadatak na planu blagovremenog otkrivanja navedenih krivičnih djela. Sistematsko traganje za osnovama sumnje je trajni zadatak ovlašćenih službenih lica (M. Simović, V. Simović, 2011:320). Otkrivanje postojanja navedenih krivičnih djela se znatno razlikuje od otkrivanja klasičnog ili tradicionalnog kriminaliteta (npr. krivična djela iz oblasti imovinskih delikata). Na planu blagovremenog otkrivanja suvremenih oblika kriminaliteta, sve više dolazi do izražaja potreba uspostavljanja suradničke mreže sa licima koja su bliska licima koja

izvršavaju navedena krivična djela. U praksi, to znači da ovlaštena službena lica mogu prikupiti određena saznanja u vezi postojanja ovih suvremenih oblika kriminaliteta isključivo putem uspostavljanja suradničkog odnosa sa licima koja su u prilici i objektivno mogu znati određene informacije i podatke o licima koja su involvirana u ilegalne aktivnosti, posebno kada se radi o specifičnim oblicima organiziranog kriminaliteta. Međutim, otkrivačku djelatnost u ovim situacijama čini kompleksnijom činjenica da su lica bliska licima koja su uključena u vršenje ovih krivičnih djela i sama na određen način uključena u određene ilegalne aktivnosti. Također, lica koja ustupaju određena saznanja o postojanju organiziranog kriminaliteta imaju određene motive i ciljeve, iz čega proizilazi da ovlaštena službena lica moraju imati poseban senzibilitet za prepoznavanje ličnih motiva, interesa osoba kao potencijalnih suradnika. U tom smislu, važno je akcentirati da lica koja imaju kvalitetna saznanja u vezi izvršenja određenih krivičnih djela zahtijevaju adekvatnu finansijsku nadokanu. Ovlaštena službena lica u tim situacijama moraju da djeluju krajnje profesionalno i odgovorno, cijeneći realne finansijske i druge mogućnosti, te da sve aktivnosti u vezi uspostavljanja suradničkog odnosa bude u skladu sa zakonom i internim aktima policijske agencije, kao što je propisno angažovanje saradnika, evidentiranje, vođenje, određivanje finansijske nadoknade, procjena korisnosti određenih saznanja, onosno informacija i podataka i dr.

PARTNERSKI ODNOS I SARADNJA POLICIJE SA GRAĐANIMA U LOKALNOJ ZAJEDNICI – KRITIČKI OSVRT

Demokratski koncept rada policije u suvremenim uvjetima je zasnovan na uspostavljanju partnerskog odnosa i suradnje policije sa građanima kao društveno odgovornim i savjesnim pojedincima. Adekvatnost ili neadekvatnost državne (re)akcije na kriminalitet između ostalog očituje se i operacionalizira u praktičnom smislu djelovanjem ovlaštenih službenih osoba koje je neposredno determinirano i uvjetovano zakonom, prijesvega odredbama Zakona o kazneno procesnom pravu kao *lex generalis*, te odredbama Zakona o policijskim službenicima kao *lex specialis*, ali i drugim zakonima koji se neposredno odnose na prirodu konkretne stvari koja je predmet profesionalnog zanimanja i postupanja (S.Karović, S.Orlić, 2020:113).

Animiranje građana kao potencijalnih partnera policije ali i drugih subjekata za sprovođenje zakona (tužilaštvo, policija, porezna uprava i dr.) u vezi sprječavanja i otkrivanja postojanja krivičnih djela (prijavlivanje krivičnih djela) putem različitih medjskih i drugih kampanja i mogućnosti, predstavlja jedan od vaćih i efikasnih načina prikupljanja inicijalnih ili početnih saznanja o postojanju određenih krivičnih djela. Građani su aktivni sudionici svih društvenih procesa i događaja, tako da su po prirodi stvari u realnoj ili izvjesnoj mogućnosti da uoće ili spoznaju korisna saznanja, odnosno informacije i podatke koji se odnose na pripremanje ili izvršenje određenog krivičnog djela. Međutim, građani najčešće surađuju sa policijom i drugim subjektima, odnosno agencijama za sprovođenje zakona u situacijama kada su lično oštećeni izvršenjem određenog krivičnog djela. Prijavlivanje krivičnog djela u ovim situacijama je interesno povezano sa ostvarivanjem određenih ličnih prava građana

(npr. nadoknada štete, ostvarivanje lične zaštite, poslovna konkurencija i dr.). Uspostavljanje partnerskog odnosa i suradnje policije sa građanima zasniva se na uzajamnom povjerenju, s obzirom na brojne potencijalne rizike koji proizilaze iz takvog odnosa i suradnje. Prije svega, građani moraju biti sigurni da se neće otkriti njihov identitet, odnosno zloupotrijebiti njihovo povjerenje u policiju kao i njihova društveno odgovorna i savjesna uloga na planu otkrivanja postojanja krivičnih djela. Zaštita identiteta građanina kao prijavitelja je veoma važan aspekt djelovanja ovlaštenih službenih lica, cijeneći da eventualno neprofesionalno postupanje ovlaštenih službenih lica u otkrivačkoj fazi u smislu otkrivanje identiteta prijavitelja neposredno ugrožava ličnu sigurnost prijavitelja, članova njegove porodice i dr. Otkrivanje specifičnih oblika organiziranog kriminaliteta je kompleksno iz razloga što su članovi grupe involvirani u operacionalizaciju kriminalnih aktivnosti bez obzira na njihovu ulogu, prije svega lojalni grupi, poštuju uspostavljenu hijerarhiju, disciplinovani i nedozvoljavaju pristup drugim licima.

Kada je u pitanju uloga i značaj građana u prijavljivanju postojanja krivičnih djela i njihova proaktivna otkrivačka uloga, međunarodne policijske snage u Bosni i Hercegovini u postratnom periodu su razvile i pratile implementaciju projekta „Rad policije u zajednici“ koji se prvenstveno zasnivao na suradnji policije sa građanima, partnerskom odnosu na bazi uspostavljenog dvosmjernog povjerenja, te preventivnoj ulozi građana na planu blagovremenog sprječavanja i otkrivanja krivičnih djela u određenoj lokalnoj zajednici. U tom smislu, taj projekat podrazumijeva, odnosno obavezuje na blisku suradnju lokalnih policijskih snaga sa lokalnim stanovništvom u vezi razmjene informacija o svim važnim bezbjedonosno-interesantnim događajima (imovinski delikti, krvni i seksualni delikti, kontrola saobraćaja i dr.).

Međutim, demokratski koncept rada po svojoj suštini i prirodi nije jedinstven i unificiran u svim državama, a to znači da je način operacionaliziranja i praktičnog funkcioniranja prilagođen realnim potrebama i specifičnostima u određenoj lokalnoj zajednici, cijeneći aktualne uvjete, probleme, geografski položaj i druge karakteristike. Svaki model policijskog djelovanja nužno ovisi o aktualnom društveno – politikom kontekstu, ali i o svom povijesnom naslijeđu, stoga je stupanj razvoja policije povezan i s dostignutom demokratizacijom u društvu (D. Vitez, I. Balgač, 2016:4). Komponenta humanosti se prepoznaje i artikulira u cjelokupnom postupanju policije i drugih subjekata za provođenje zakona. Jedna od važnih karakteristika demokratskog koncepta rada policije u suvremeni uvjetima jeste poštivanje osnovnih ljudskih prava i sloboda svakog pojedinca bez obzira na njegovu nacionalnu etničku, vjersku ili rasnu pripadnost, kao i ograničenje primjene represivnih sredstava policije prilikom obavljanja poslova i zadataka iz svoje nadležnosti. Animozitetu građana prema policiji u najvećoj mjeri doprinose sami policijski službenici svojim postupanjem, poglavito ako neovlaštenim postupcima krše temeljna ljudska prava i slobode građana (M. Pušelji, M. Jelenski, 2007:7). Otežavajuća okolnost koja u ovim situacijama utječe na stvaranje nepovjerenja prema policiji ali i drugim subjektima za sprovođenje zakona u vezi partnerskog odnosa i suradnje na planu prijavljivanja krivičnih djela jeste da se određeni oblici zloupotrebe pojedinaca u policiji (npr. koruptivna ponašanja), uglavnom generaliziraju, te se tako u općoj javnosti stvara jedna pogrešna opća slika i utisak da su svi u policiji korumpirani ili skloni vršenju

raznih oblika zloupotrebe povjerenih ovlaštenja. Naime, općepoznato je da ni jedan kolektiv pa ni policija nije imuna na razne oblike zloupotrebe od strane određenih pojedinaca ali takvi pojedinci snose individualnu krivicu, tako da je apsurdno govoriti o bilo kakvoj kolektivnoj krivici i generaliziranju.

ZAKLJUČAK

Postoji suglasnost u naučnoj i stručnoj javnosti da je otkrivačka funkcija, odnosno otkrivanje postojanja krivičnih djela primarna ili glavna aktivnost policije, odnosno ovlaštenih službenih lica. Po prirodi poslova i zadataka iz nadležnosti, policija ima realnu mogućnost da prva prikupi inicijalna saznanja koja ukazuju na postojanje određenog krivičnog djela (neposredno ili posredno). Zakonodavac je usvajanjem i propisivanjem tužilačkog koncepta istrage, policiji, odnosno ovlaštenim službenim licima povjerio na izvršenje veoma značajne otkrivačke, istražne i dokazne aktivnosti. Uvažavajući koncept istrage, pravnu prirodu i druge specifičnosti krivičnog postupka u Bosni i Hercegovini, policija je sporedni procesni subjekat koji ima izuzetno proaktivnu ulogu u istrazi, pa se zbog toga ovaj koncept istrage veoma često naziva i tužilačko – policijski koncept istrage. U fazi istrage policija preduzima opće radnje dokazivanja ali i posebne istražne radnje, pod nadzorom nadležnog tužioca koji ima rukovodnu ulogu. Međutim, zbog obimnih, raznovrsnih i složenih poslova i zadataka policije, odnosno ovlaštenih službenih lica u istrazi pod rukovodnom i nadzornom ulogom postupajućeg ili nadležnog tužioca, sasvim opravdano se postavlja pitanje da li policija može adekvatno izvršavati svoju primarnu ulogu i zadaću, a to je kako smo već apostrofirali - otkrivanje postojanja krivičnih djela. Također, pred policiju ali sve druge organe i subjekte za provođenje zakona se postavljaju brojni izazovi, cijeneći prije svega prisutnost novih fenomenoloških oblika kriminaliteta kao pošasti suvremenog doba (razni oblici visokotehnološkog/sajber kriminaliteta, trgovina ljudima, zloupotreba opojnih droga, terorizam, novi modaliteti finansijskog i privrednog kriminaliteta i dr.).

LITERATURE

1. Dražen Vitez, Iva Balgač, Menadžment u javnoj upravi - modeli rada i izazovi upravljanja policijom, *Policija i sigurnost*, Godina 25, broj 1, Zagreb, 2016.
2. Duško Modly, *Metodika uviđaja*, Fakultet kriminalističkih nauka, Univerzitet u Sarajevu, 1999.
3. Dženis Šaćirović, Haris Brulić, *Teorijska razmatranja o pojavi i funkciji kriminalističko-obavještajnog rada*, Univerzitetska misao, Univerzitet u Novom Pazaru, Novi Pazar, 2019.
4. Dženis Šaćirović, *Kriminalističko - obavještajni rad*, Matica Bošnjaka – Društvo za kulturu, znanost i umjetnost Sandžaka, Novi Pazar, 2021.
5. Dženis Šaćirović, *Teorijsko određenje, funkcija i organizacija kriminalističko-obavještajnog rada*, *Pravne teme*, Univerzitet u Novom Pazaru, Novi Pazar, 2018.

6. Haris Halilović, Krivično procesno pravo, Knjiga prva: Uvod i temeljni pojmovi, Fakultet za kriminalistiku, kriminologiju i sigurnosne studije, Univerzitet u Sarajevu, 2019.
7. Igor Vuković, Krivično pravo, Opšti dio, Pravni fakultet, Univerzitet u Beogradu, 2021.
8. Mato Pušelj, Milivoj Jelenski, Policijski sustavi- realizacije policijske funkcije kroz ustroj, Policijska i sigurnost, Godina 16, broj 1-2, Zagreb, 2007.
9. Milana Pisarić, Elektronski dokazi u krivičnom postupku, Pravni fakultet, Novi Sad, 2019.
10. Miodrag N. Simović, Vladimir M. Simović, Krivično procesno pravo, četvrto izdanje (izmijenjeno i dopunjeno), Pravni fakultet, PIM univerziteta u Lukavici, Banja Luka, 2011.
11. Miodrag N. Simović, Vladimir M. Simović, Mladenka Govedarica, Krivično procesno pravo II (Krivično procesno pravo - posebni dio) Peto izmijenjeno i dopunjeno izdanje, Pravni fakultet, Univerzitet u Istočnom Sarajevu, 2021.
12. Sadržaj Karović, Suad Orlić, Otkrivačka, istražna i dokazna uloga ovlaštenih službenih osoba u kaznenom postupku Bosne i Hercegovine, Policijska i sigurnost, godina 29. (2020), broj 1 - 2, Ministarstvo unutrašnjih poslova Republike Hrvatske, Policijska akademija, Zagreb, 2020.
13. Sadržaj Karović, Tužilački koncept istrage u krivičnoprocesnom zakonodavstvu Bosne i Hercegovine, Zbornik radova Fakulteta pravnih nauka broj 4, Sveučilište/Univerzitet Vitez, 2013.
14. Stanko Bejatović, Krivično procesno pravo, Drugo izmijenjeno i dopunjeno izdanje, JP Službeni glasnik, Beograd, 2019.
15. Zoran Stojanović, Dragana Kolarić, Krivičnopravno suzbijanje organiziranog kriminaliteta, terorizma i korupcije, Drugo izmijenjeno izdanje, Pravni fakultet, Univerzitet u Beogradu, 2020.
16. Zoran Stojanović, Milan Škulić, Veljko Delibašić, Osnovi krivičnog prava, Krivično procesno pravo, Krivični postupak kroz praktičnu primjenu, Knjiga II, JP Službeni glasnik, Beograd, 2018.

RESUME

There is a consensus in the scientific and professional public that the detective function, i.e., the detection of the existence of criminal offenses, is the primary or main activity of the police, ie authorized officials. Due to the nature of the work and tasks within its competence, the police have a real opportunity to be the first to gather initial information that indicates the existence of a certain criminal offense (directly or indirectly). By adopting and prescribing the prosecutorial concept of the investigation, the legislator entrusted the police, i.e., the authorized officials, with the execution of very important discovery, investigative and evidentiary activities. Respecting the concept of investigation, legal nature and other specifics of criminal procedure in Bosnia and Herzegovina, the police is a secondary procedural entity that

has an extremely proactive role in the investigation, so this concept of investigation is often called prosecutorial - police concept of investigation. In the investigation phase, the police undertake general evidentiary actions, but also special investigative actions, under the supervision of the competent prosecutor who has a leading role. However, due to the extensive, diverse and complex tasks and duties of the police, i.e., authorized officials in the investigation under the managerial and supervisory role of the acting or competent prosecutor, the question justifiably arises whether the police can adequately perform their primary role and task. We have already emphasized - the discovery of the existence of criminal offenses. Also, the police and all other law enforcement agencies face numerous challenges, appreciating the presence of new phenomenological forms of crime as a scourge of modern times (various forms of high-tech / cyber crime, human trafficking, drug abuse, terrorism, new modalities of financial and economic crime, etc.).